

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

+

ONTWIKKELING VAN DE GEZONDHEIDSZORG IN NEDERLAND

- 1p ● 1 Een 'verzorgingsstaat' is een staat waarin
A alle arme mensen steun kunnen krijgen van liefdadigheidsorganisaties.
B alleen ouderen, werklozen en jongeren steun kunnen vragen.
C iedere burger in welvaart leeft zonder vrees voor armoede.
D niemand gebrek heeft aan de eerste levensbehoeften.
- Gebruik bron 1.*
- 2p ○ 2 Aan de ene kant is de houding van de fabrikant kenmerkend voor de meeste fabrikanten in de 19e eeuw. Aan de andere kant is deze houding **niet** kenmerkend voor de meeste fabrikanten in de 19e eeuw.
→ Leg dit uit.
Doe het zo:
Aan de ene kant kenmerkend, want ...
Aan de andere kant niet kenmerkend, want ...
- Gebruik bron 2.*
- 1p ○ 3 → Voor welke groep werknemers heeft de fabrikant een voorkeur? Geef ook een reden waarom hij die groep kiest.
- 1p ○ 4 Veel kinderen uit arbeidersgezinnen gingen niet naar school maar werkten in fabrieken.
→ Waarom lieten de ouders de kinderen niet naar school gaan?
- 1p ○ 5 Een onderzoeksvraag: 'Waarom veranderde het leven van veel Nederlanders door de industrialisatie in de tweede helft van de 19e eeuw?'
→ Is dit een **verklarende** of een **waarderende** vraag? Geef ook een antwoord op deze onderzoeksvraag.
- 1p ○ 6 Een andere onderzoeksvraag: 'Had de overheid zich in de 19e eeuw meer moeten bemoeien met het armoedeprobleem?'
→ Is dit een **beschrijvende** of een **waarderende** vraag? Geef ook een uitleg bij je antwoord op deze onderzoeksvraag.
- 2p ○ 7 Pas na 1850 werden na veel discussie in de meeste steden riolering en waterleiding aangelegd.
→ Noem één argument dat toen door **tegenstanders** van de aanleg gebruikt werd en één argument door **voorstanders**.
Doe het zo:
argument tegenstanders: ...
argument voorstanders: ...

- 2p ○ 8 Een invulopdracht over volksgezondheid in de 19e eeuw:
Arme mensen hadden geen eigen toilet, maar gebruikten samen met de andere bewoners van een hofje of steeg een 'schijthuis': een houten huisje met een gat in de grond. Ontlasting en urine sijpelden ongehinderd door naar ... (a) ... . Omdat hun huizen meestal niet aangesloten waren op ... (b) ... werd het benodigde was- en drinkwater met de hand opgepompt. Tot aan het einde van de 19e eeuw dacht men dat stank de oorzaak was van veel ziekten in arme buurten. Pas nadat geleerden als Louis Pasteur en Robert Koch de invloed van ... (c) ... aantoonde, kreeg men een idee hoe ziektes als pokken en ... (d) ... zich verspreidden.
→ Maak de bovenstaande tekst af met behulp van de volgende woorden. **Let op!** Er blijven vier woorden over!
- bacteriën
  - cholera
  - de riolering
  - de waterleiding
  - het elektriciteitsnetwerk
  - het grondwater
  - kanker
  - röntgenstraling
- Doe het zo:*
a: ...
(enz. b t/m d)
- Gebruik bron 3, 4, 5 en 6.*
- 2p ○ 9 → Welke twee bronnen zijn kenmerkend voor de leefomstandigheden van arme mensen **tussen 1850 en 1900**? Leg per bron uit waarom.
Doe het zo:
Bron ... (vul nummer in) is kenmerkend, omdat ...
Bron ... (vul nummer in) is kenmerkend, omdat ...
- 1p ○ 10 Laila en Tom maken een werkstuk over de sociale kwestie in Nederland. Ze verschillen van mening over de rol van de overheid. Tom zegt dat de overheid direct na 1870 iets deed om de sociale problemen in die tijd te verminderen. Laila zegt dat de overheid pas na 1900 actief ging ingrijpen.
→ Noem een argument waarmee Laila haar standpunt kan verduidelijken.
- Gebruik bron 7, 8, 9 en 10.*
- 1p ○ 11 → Welke twee bronnen passen bij de periode **rond 1900**?
- Gebruik nogmaals bron 7, 8, 9 en 10.*
- 1p ○ 12 → Welke bron laat een verbetering zien van de volksgezondheid **rond 1900**? Leg je antwoord uit met behulp van de bron.
- 1p ○ 13 → Noem één onderdeel van het sociale beleid van de regering in de jaren dertig waarover veel mensen ontevreden waren.
- 1p ● 14 In 1933 waren er 280.000 werklozen. Van hen kregen slechts 135.000 mensen steun. Waarom gaf de overheid maar ongeveer de helft van het aantal werklozen steun?
A omdat de andere helft van de werklozen fraudeerde
B omdat er strenge voorwaarden golden om steun te krijgen
C omdat veel mensen toch weer snel betaald werk konden vinden

- 1p ○ 15 *Gebruik bron 11.*
De tekst geeft vier redenen die de overheid kon gebruiken voor het intrekken van steun. Drie van deze redenen gebruikt de overheid nog steeds.
→ Welke reden voor het intrekken van een uitkering geldt tegenwoordig **niet** meer?
Schrijf alleen de juiste letter op.
- 1p ○ 16 *Gebruik bron 12.*
Drie stromingen:
a liberalen
b protestanten
c socialisten
Vier perioden:
1 jaren twintig
2 jaren dertig
3 jaren veertig
4 jaren vijftig
→ Welke stroming bedacht dit 'Plan' en wanneer? Combineer een letter en een cijfer.
Doe het zo:
stroming ... (vul letter in) en periode ... (vul cijfer in)
- 1p ○ 17 *Gebruik bron 13.*
Dit rapport uit 1935 maakt duidelijk dat de situatie van werklozen alleen maar slechter werd. De regering wist dat. Toch wijzigde de regering haar beleid niet.
→ Waarom wijzigde de regering haar beleid niet? Geef één reden.
- 1p ○ 18 Enkele kenmerken van de wederopbouw van Nederland na 1945:
a de lonen stijgen nauwelijks
b de productiekosten stijgen nauwelijks
c de verkoopcijfers stijgen
d de werkgelegenheid groeit
→ Welke volgorde is kenmerkend voor de economische groei van Nederland in de jaren vijftig? Schrijf alleen de letters op. De eerste letter is al ingevuld.
Doe het zo:
eerst a, dan ..., vervolgens ... en ten slotte ...
- 1p ○ 19 Het aantal arbeidsongeschikten groeide in de jaren tachtig en negentig.
→ Werd deze groei toen als een groot maatschappelijk probleem ervaren of niet? Leg je antwoord uit.
Doe het zo:
Het werd wel/niet als een groot maatschappelijk probleem ervaren, want ...
- 1p ● 20 Na de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) uit 1968 veranderde er nog veel in de sociale wetgeving.
Op welke manier veranderde de sociale wetgeving **in de jaren tachtig**?
A De regering schafte de meeste sociale wetten af.
B De sociale wetgeving werd strenger toegepast.
C Er kwamen steeds meer sociale wetten bij.
D Er werd steeds minder geld uitgegeven aan uitkeringen.

- Gebruik bron 14 en 15.*
- 1p ● **21** In bron 14 is een ontwikkeling te zien. Bron 15 geeft een mogelijke verklaring daarvoor. Welke combinatie is juist **voor de periode 1983-1990**?
- A** Het aantal mensen met een uitkering neemt toe, want de gezondheidstoestand van de Nederlanders verslechtert.
  - B** Het aantal mensen met een uitkering neemt toe, want er komen meer werklozen bij.
  - C** Het aantal werklozen neemt af, want de economische groei zorgt voor veel extra banen.
  - D** Het aantal werklozen neemt af, want veel mensen worden niet ontslagen, maar arbeidsongeschikt verklaard.
- Gebruik bron 16.*
- 1p ○ **22** Deze teksten staan sinds 2002 op alle pakjes sigaretten in Nederland. De overheid heeft de sigarettenfabrikanten hiertoe wettelijk verplicht. Veel mensen storen zich er aan en kopen een hoesje zodat ze de teksten niet hoeven te zien.
- Noem één argument waarom het de taak van de overheid is om zich bezig te houden met dit soort wettelijke maatregelen.
- 1p ○ **23** *Gebruik nogmaals bron 16.*
- Noem één argument waarom het **geen** taak van de overheid is om zich bezig te houden met dit soort wettelijke maatregelen.

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

+

ONTWIKKELING VAN DE GEZONDHEIDSZORG IN NEDERLAND

bron 1

over kinderarbeid in de 19e eeuw

In de textielfabriek te Feyenoord werden weeskinderen van 6 tot 14 jaar bij wijze van liefdadigheid tewerkgesteld. Willem de Clercq bezocht deze fabriek. Hij vond het indrukwekkend hoe al die kinderen in een grote ruimte aan een spinnewiel zaten te werken. De fabrikant wilde de productie zó hoog opvoeren dat het vergelijkbaar was met het niveau in andere landen. De weeskinderen waren in het begin kwaadaardig, vloekten en stalen als de raven. De fabriekseigenaar trok zich hun lot aan. Hij leerde hen orde en regel, hield hen rustig met muziek en prikkelde hun werklust door ze extra te belonen met 15 cent per week als ze meer maakten dan hun weektaak. Bovendien gaf hij hen te eten.

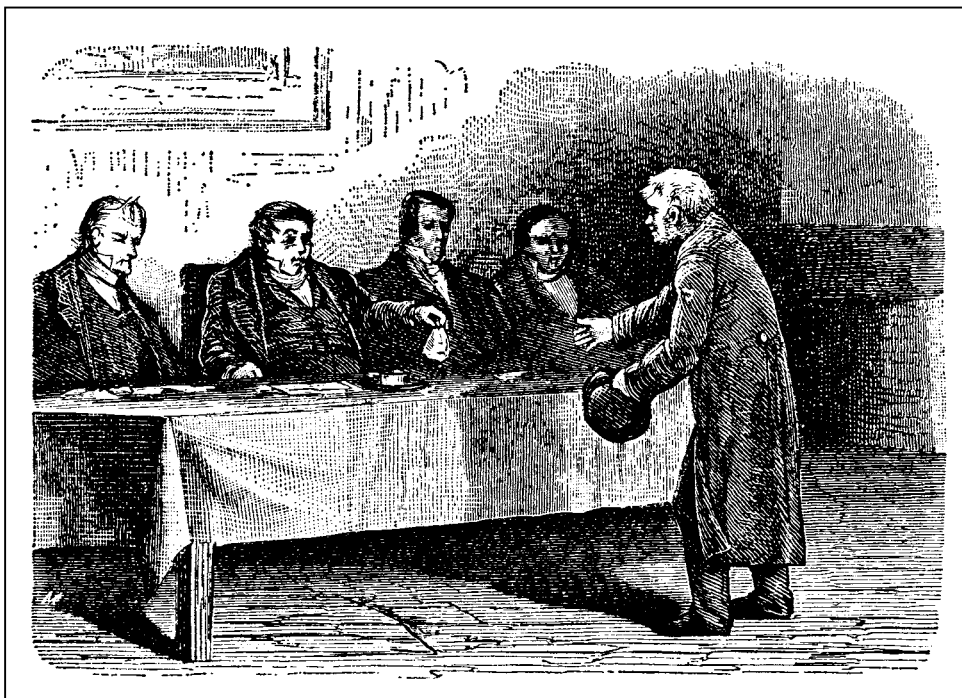
bron 2

Een werknemer vertelt over de tijd dat hij werkte bij een glas- en aardewerkfabriek in Maastricht (1887):

De vrouwen moesten hard werken in de fabriek. Hun mannen zaten meestal werkloos thuis. De vrouwen gingen tussen de middag gehaast terug naar huis. Dan gaven ze de baby de borst, maakten voor het gezin het eten klaar, aten snel en gingen weer terug naar de fabriek.

bron 3

liefdadigheid

bron 4
interieur van een huis: de woonkamer

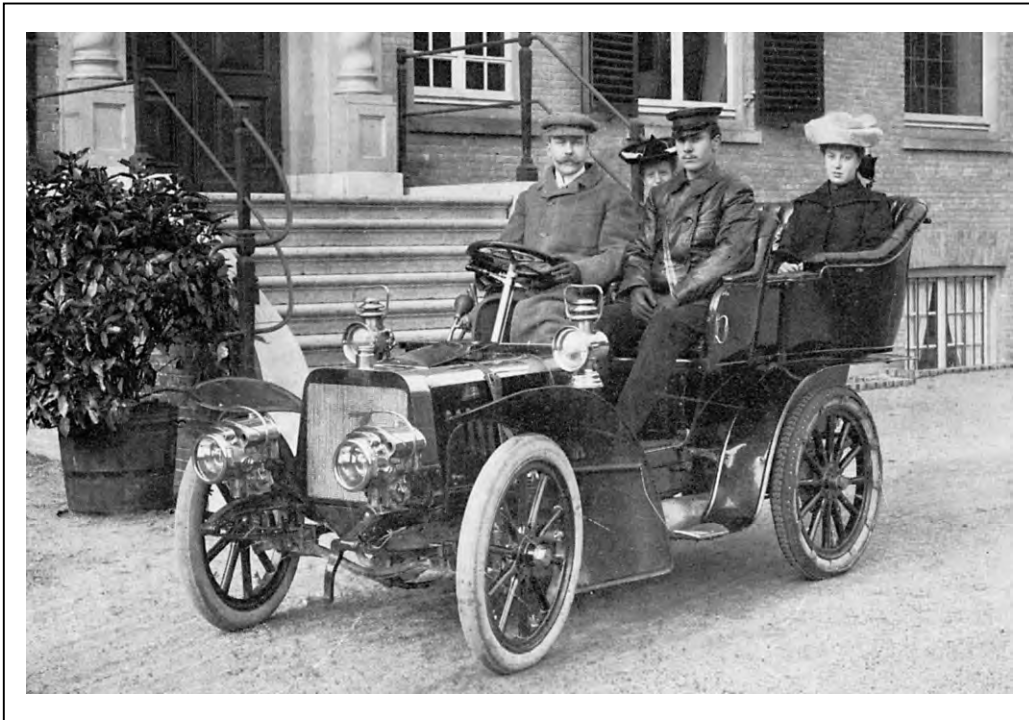

bron 5
ophalen van poepemmers

bron 6

een van de eerste auto's

bron 7

over werktijden

Een van de arbeiders werd door de onderzoekscommissie ondervraagd. De 32-jarige metaalbewerker George Stuijzand wilde de commissie graag helpen. Er werd hem gevraagd of er in drukke tijden wel eens 's nachts gewerkt werd. 'In de afgelopen winter is het een week of vier gebeurd, dat wij ook 's nachts gewerkt hebben', antwoordde Stuijzand. 'Wij gingen dan om 8 uur 's avonds naar huis en kwamen om 9 uur terug'. 'Dus u werkte van 6 tot 8, kwam om 9 uur terug en werkte tot 8 uur van de volgende avond, dus 36 uren achtereen?' 'Ja, dan werkten wij twee dagen en een nacht', gaf hij toe.

bron 8

Toen was er nog geen televisie...

bron 9

controle aan de lopende band...

bron 10

in de rij bij de gezamenlijke kraan van de waterleiding

bron 11

toelichting bij een stempelkaart uit de jaren dertig

De steun wordt ingetrokken als:

- a de werkloze die voor steun in aanmerking komt, opzettelijk verkeerde inlichtingen verstrekt;
- b de ondersteunde opzettelijk geen of onvolledige opgave verstrekt van zijn inkomen en van dat van de overige leden van het gezin, of hij nalaat van veranderde omstandigheden, die op de steun van invloed kunnen zijn, tijdig aan het orgaan mededeling te doen;
- c de werkloze nalaat er voor te zorgen, dat hij als werkzoekende is ingeschreven en ingeschreven blijft;
- d de werkloze zich schuldig maakt aan openbare dronkenschap en herhaald herbergbezoek, zulks ter beoordeling van Burgemeester en Wethouders.

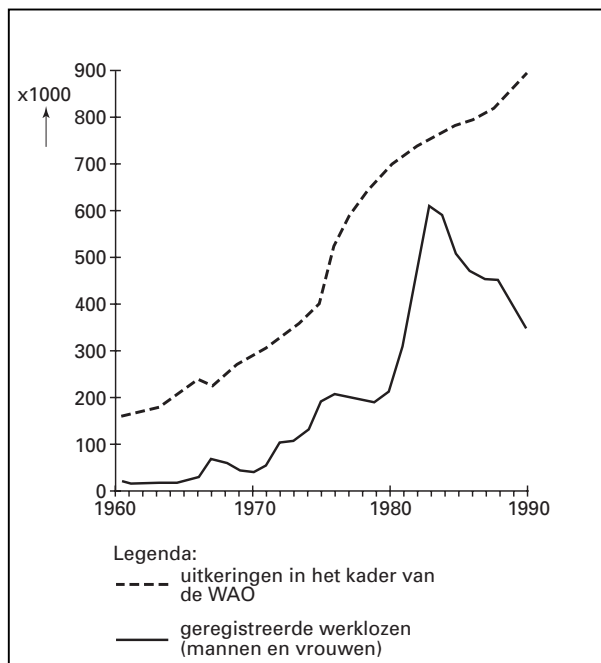
bron 12
affiche 'Plan'

bron 13
uit een rapport van de gemeente Amsterdam (1935)

Man, havenarbeider, 46 jaar, vrouw 33 jaar, samen hebben ze drie kinderen. De man is werkloos sinds maart 1929. Hij heeft hard naar ander werk gezocht, maar is daarin niet geslaagd. Om een klein beetje bij te verdienen geeft hij pianolessen. Het gezin moet van weinig geld zien rond te komen. Deze mensen geven weinig aan eten uit, besparen op hun kleding en hebben zelfs het ziekenfonds opgezegd. Ook maken ze veel schulden. Ze hebben niet veel vertrouwen meer in de toekomst.

bron 14
mensen met een uitkering tussen 1960 en 1990

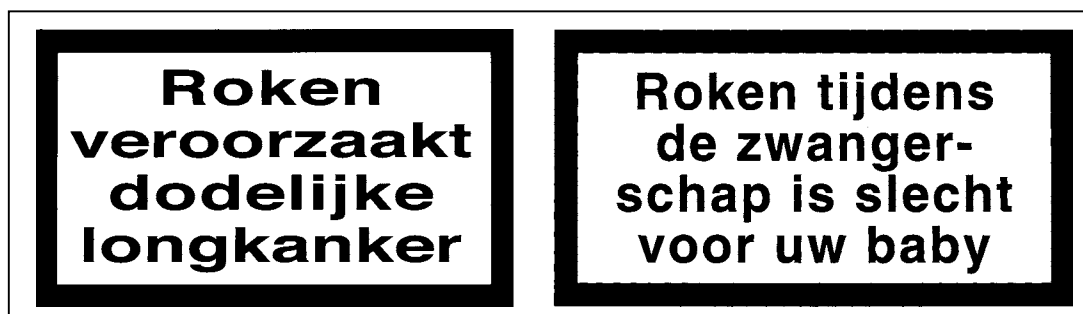

bron 15
over arbeidsongeschikten in de jaren tachtig

Is het grote aantal arbeidsongeschikten het gevolg van de slechte gezondheidstoestand van de bevolking? Nee, dit is niet het geval! De Nederlanders behoren tot de allergezondste personen op aarde. De gezondheid van de gemiddelde Nederlander heeft er in feite niets mee te maken. Het probleem wordt veroorzaakt door het feit dat de Wet op de Arbeidsongeschiktheid (WAO) zich in Nederland bij uitstek leent voor oneigenlijk gebruik.

In 1966 was berekend dat er nooit meer dan 200.000 arbeidsongeschikten zouden zijn. Het is anders gelopen. In de jaren zeventig werd het makkelijker mensen af te laten keuren. Zo konden mensen die op hun werk niet meer zo goed mee konden komen, om wat voor reden dan ook, een WAO-uitkering krijgen. Toen het wat slechter ging met de economie gebruikten de werkgevers de WAO om van overtollig personeel af te komen. Of ze nu veel of weinig personeelsleden via de WAO lieten afvloeien, zij betaalden altijd dezelfde WAO-premie. Voor de werknemers was het aantrekkelijker om in de WAO terecht te komen dan in de WW. Voor de werkgevers maakte het allemaal niets uit.

bron 16

DE KOUDE OORLOG

+

NEDERLAND EN DE VERENIGDE STATEN NA DE TWEEDE WERELDOORLOG

- 2p ○ 24 Hieronder staan vijf voorstellen voor afspraken over Duitsland na de Tweede Wereldoorlog:
- 1 Duitsland moet gedemilitariseerd worden.
  - 2 Duitsland moet gedenazificeerd worden.
  - 3 Duitsland moet lid van de NAVO worden.
  - 4 Duitsland moet verdeeld worden in twee staten.
  - 5 Duitsland moet zijn koloniën afstaan.
- Welke **twee** afspraken zijn **werkelijk** gemaakt tijdens de conferentie van Jalta? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 17.

- 1p ○ 25 Na de Tweede Wereldoorlog besloten de Verenigde Staten ook Duitsland economisch te steunen.
- Leg aan de hand van een beeldelement uit waarom de Verenigde Staten dit besluit genomen hebben.
- Doe het zo:*
beeldelement: ...
uitleg: ...

Gebruik bron 18 en 19.

- 2p ○ 26 De inwoners van West-Berlijn dachten in 1948 anders over de Verenigde Staten dan tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Welke verandering in de mening van veel inwoners van West-Berlijn wordt bedoeld? Geef hiervoor een verklaring met behulp van de bronnen.
- Doe het zo:*
Tijdens de Tweede Wereldoorlog hadden veel inwoners een ... (vul in: positieve / negatieve) mening, omdat ... (geef een verklaring).
In 1948 hadden veel inwoners een ... (vul in: positieve / negatieve) mening, omdat ... (geef een verklaring).

- 1p ● 27 Waarom zagen de Verenigde Staten in 1947 de Sovjetunie niet meer als bondgenoot, maar als tegenstander? Omdat de Sovjetunie
- A bestuurd werd door Stalin.
  - B de Berlijnse Muur had gebouwd.
  - C enkele nazi's bescherming bood.
  - D in Oost-Europa de baas wilde blijven.

Gebruik bron 20.

- 2p ○ 28 Na de Tweede Wereldoorlog bestonden er verschillende meningen over de economische hulp van de Verenigde Staten aan West-Europa.
- Geeft de tekenaar de mening van de Verenigde Staten of de Sovjetunie weer? Leg je antwoord uit met behulp van de bron.
- Doe het zo:*
mening van de ... (vul in: Verenigde Staten / Sovjetunie), omdat ... (geef uitleg met behulp van de bron)

- 1p ● 29 *Gebruik bron 21.*
Op welke kaart is de grens van het Oostblok in 1955 juist weergegeven?
A kaart 1
B kaart 2
C kaart 3
- 1p ○ 30 *Gebruik bron 22.*
→ Stond deze tekst in een West-Duits of in een Oost-Duits schoolboekje? Verklaar je antwoord.
- 1p ○ 31 *Gebruik bron 23 en 24.*
→ Welke plattegrond is van een straat uit Oost-Berlijn: bron 23 of bron 24? Leg je antwoord uit.
- 1p ● 32 Welke groepering in Nederland volgde in de jaren vijftig trouw de Verenigde Staten maar was in de jaren zeventig veel kritischer geworden?
A de communisten
B de liberalen
C de rooms-katholieken
D de sociaal-democraten
- 1p ○ 33 In de jaren vijftig konden de Verenigde Staten weinig fout doen in de ogen van de meeste Nederlanders.
→ Geef één **niet**-economische reden waarom de meeste Nederlanders in de jaren vijftig zo positief waren over de Verenigde Staten.
- 1p ○ 34 → Geef één reden waarom er in de jaren zestig en zeventig meer kritiek kwam op de Verenigde Staten.
- 2p ○ 35 *Gebruik bron 25.*
In de tekst is te lezen dat bepaalde Nederlanders steeds meer anti-Amerikaans gingen denken in de tweede helft van de jaren zestig.
→ Welke **politieke** en welke **economische** reden is daarvoor uit de tekst af te leiden?
Doe het zo:
een politieke reden: ...
een economische reden: ...
- 3p ○ 36 Sinds de Tweede Wereldoorlog staat Nederland onder invloed van de Verenigde Staten. Hieronder staan enkele onderwerpen waarbij die invloed blijkt:
1 de NAVO
2 de Amerikaanse nieuwszenders zoals CNN
3 de Amerikaanse aandelenbeurs op Wall Street
→ Vind jij dat er meer voordelen of meer nadelen verbonden zijn aan de invloed van de Verenigde Staten op Nederland? Verklaar per onderwerp je keuze.
Doe het zo:
onderwerp 1: voordeel/nadeel, omdat ...
onderwerp 2: voordeel/nadeel, omdat ...
onderwerp 3: voordeel/nadeel, omdat ...

- 1p ○ 37 Hieronder staan drie gebeurtenissen:
- 1 De relatie tussen West- en Oost-Duitsland verandert door de 'Ostpolitik'.
  - 2 Door de Blokkade van Berlijn wordt de stad moeilijk bereikbaar.
  - 3 West- en Oost-Duitsland worden weer één land.
- De Koude Oorlog zou je in drie fasen kunnen indelen: het begin, het midden en het einde.
→ Welke gebeurtenis hoort bij welke fase? **Let op!** Elke fase mag maar één keer genoemd worden.
- Doe het zo:*
gebeurtenis 1: ... (vul in: het begin, midden of einde van de Koude Oorlog)
(enz. tot en met gebeurtenis 3)
- Gebruik bron 26.*
- 1p ○ 38 Deze tabel stond in 1984 in een boekje van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken dat op grote schaal verspreid werd. De tabel vergelijkt de militaire sterkte van de NAVO met die van het Warschaupact.
→ Om welke **politieke** reden hield het Ministerie van Buitenlandse Zaken deze cijfers niet geheim?
- Gebruik bron 27.*
- 1p ● 39 In 1985 kwam Gorbatsjov aan de macht in de Sovjetunie. Hij wilde veel veranderen. Hij verwachtte veel van zijn nieuwe politiek van **glasnost** (= openheid) en **perestrojka** (= hervorming).
Wat wil de tekenaar duidelijk maken over het **economische** beleid van Gorbatsjov?
- A Het is een goed beleid, want er is meer openheid in de Sovjetunie.
  - B Het is een goed beleid, want er is welvaart in de Sovjetunie.
  - C Het is geen goed beleid, want er is geen welvaart in de Sovjetunie.
  - D Het is geen goed beleid, want er is minder openheid in de Sovjetunie.
- 2p ○ 40 → Wat wilde Gorbatsjov met openheid en hervorming bereiken?
Doe het zo:
Met openheid wilde hij bereiken dat ...
Met hervorming wilde hij bereiken dat ...
- 1p ○ 41 In 1988 kondigde Gorbatsjov in een toespraak voor de Verenigde Naties aan, dat het Sovjetleger ingekrompen zou worden.
→ Welke **economische** reden had Gorbatsjov voor deze maatregel?
- 1p ○ 42 Duitsland bleef na de eenwording lid van de Europese Unie. Toch maakten sommige West-Europese landen zich zorgen over de rol van Duitsland in de Europese Unie.
→ Waarover maakten ze zich zorgen?
- 1p ○ 43 → Geef één voorbeeld waaruit blijkt dat er achteraf gezien geen reden was om bezorgd te zijn over de positie van Duitsland in de Europese Unie in de periode tussen 1990 en 2000.

DE KOUDE OORLOG

+

NEDERLAND EN DE VERENIGDE STATEN NA DE TWEDE WERELDOORLOG

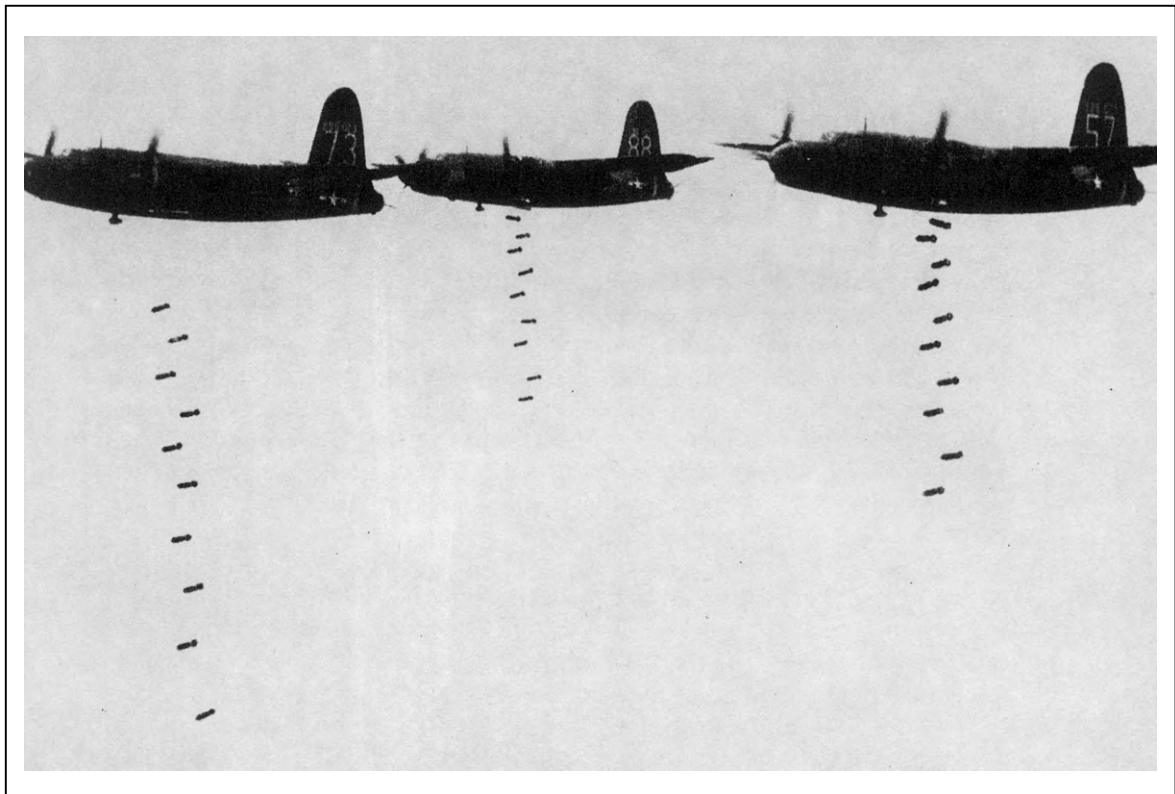
bron 17

foto in de Amerikaanse bezettingszone van Duitsland (1945)

bron 18

Amerikaanse bommenwerpers boven Berlijn tijdens de Tweede Wereldoorlog

bron 19

Amerikaanse bommenwerper tijdens de Blokkade van Berlijn

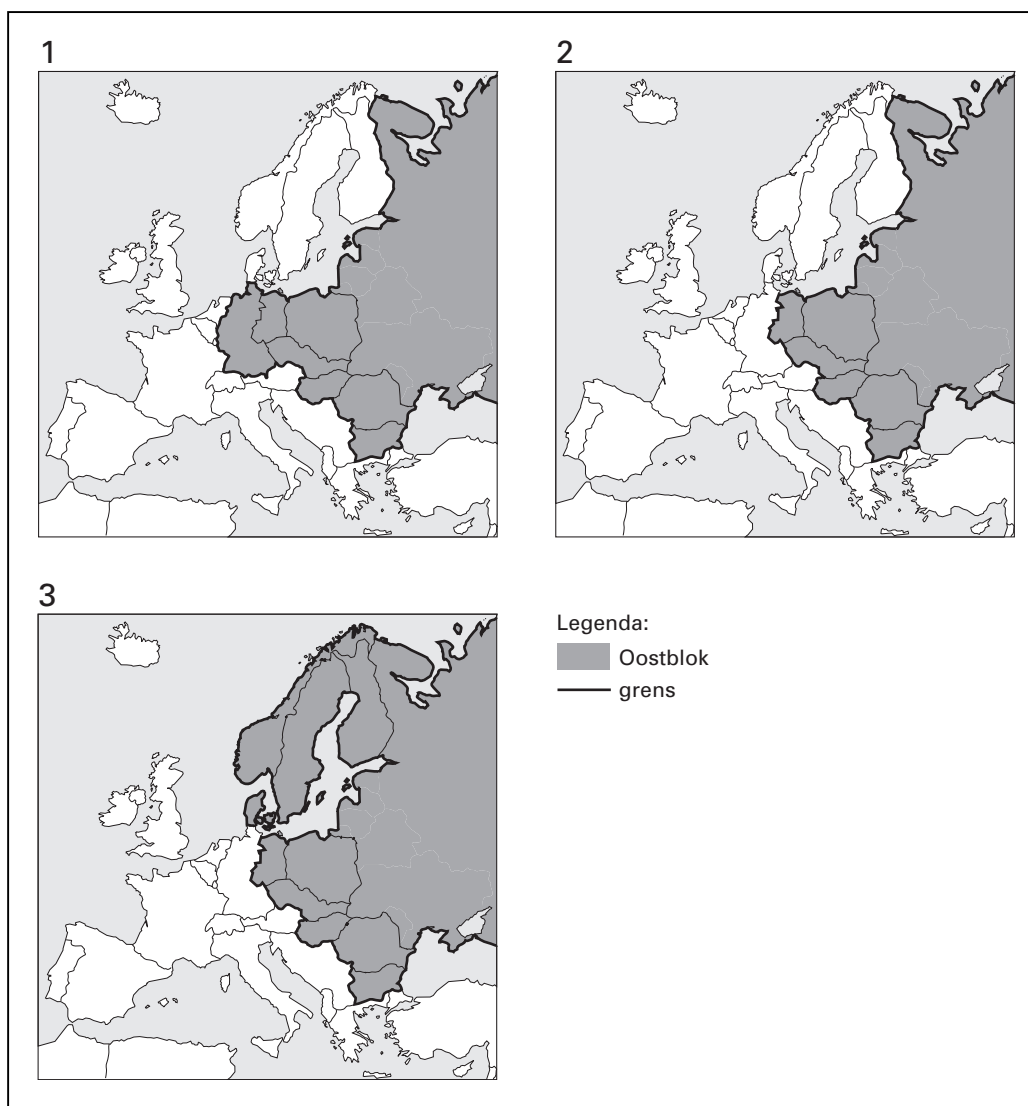

bron 20

een spotprent over de economische hulp van de Verenigde Staten aan West-Europa (1947)

bron 21

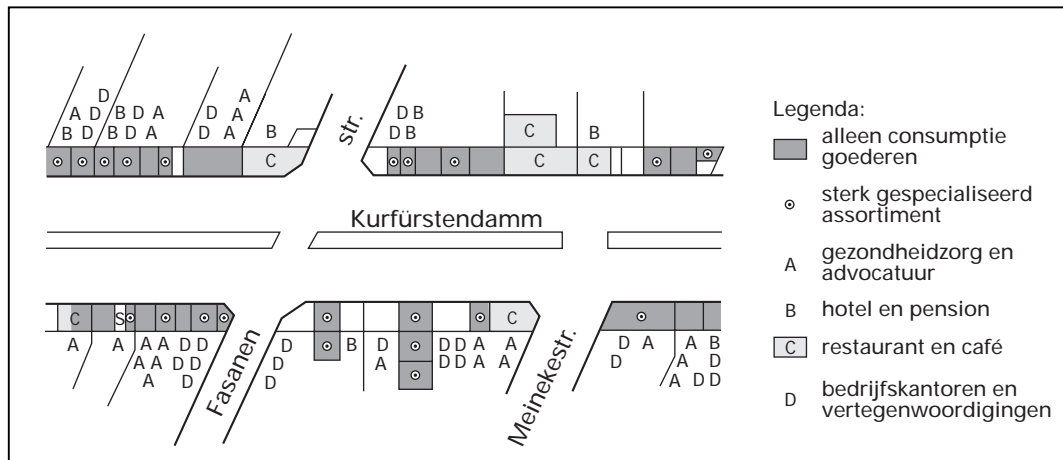
bron 22

uit een Duits schoolboekje

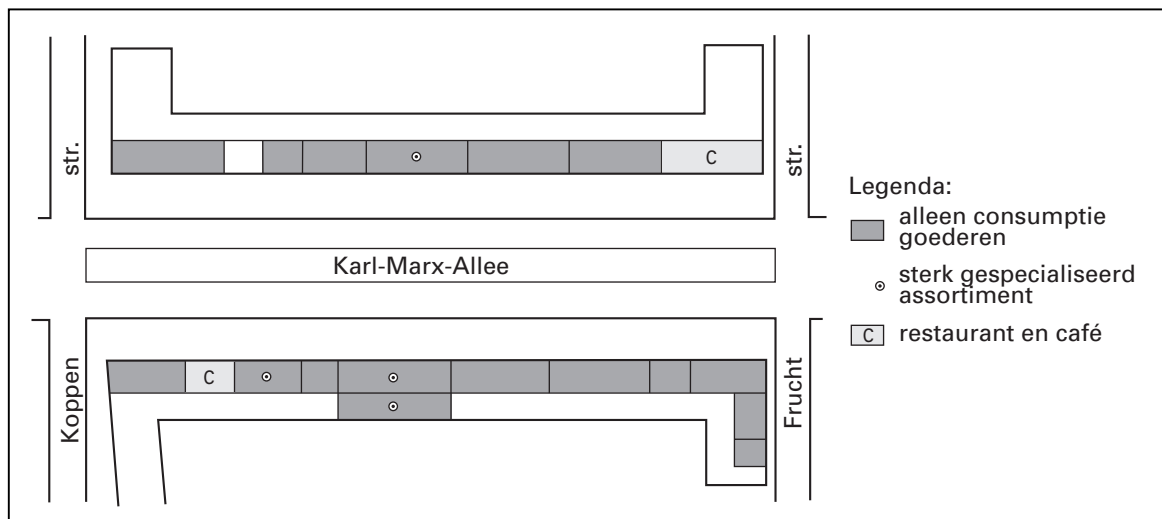
De Bondsrepubliek Duitsland (BRD) is een hoogontwikkeld kapitalistisch industrieland. Zoals in alle kapitalistische landen zijn de bodemschatten, de industriebedrijven en de banken privé-eigendom. De kapitalisten maken slechts een klein deel van de bevolking uit. Zij beschikken echter over de economische rijkdom van de staat. De kapitalisten in de BRD beheersen niet alleen de economie. Ook de regering en de politiek staan onder hun invloed. Alle door de regering uitgevaardigde wetten dienen vooral om de macht van de kapitalisten te behouden en zelfs te vergroten. Er is slechts één politieke partij in de BRD, die openlijk voor rechtvaardigheid strijdt. Dat is de Duitse Kommunistische Partij (DKP). Haar aanhangers worden door de kapitalisten vervolgd. Ze worden ontslagen of kunnen geen nieuwe baan meer krijgen.

In bron 23 en 24 zijn twee plattegronden van winkelstraten te zien.

bron 23

bron 24

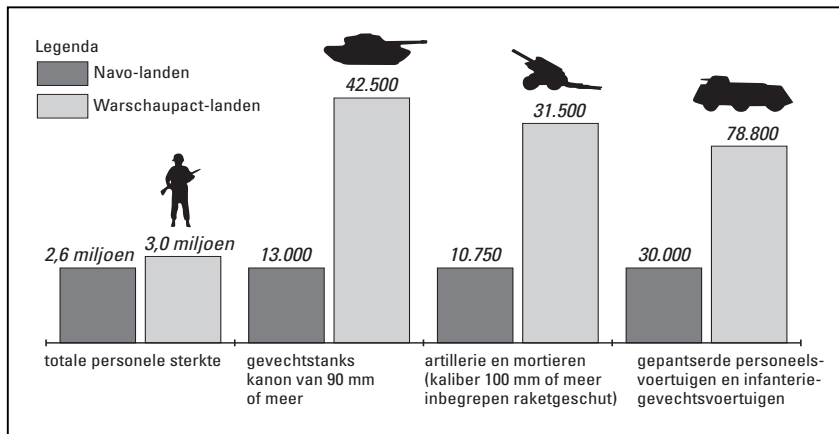

bron 25

anti-Amerikaanse gevoelens (tweede helft van de jaren zestig)

Bepaalde groepen in Nederland kregen steeds meer anti-Amerikaanse gevoelens. Openbare protesten op straat, in het bijzonder in Amsterdam, zetten de vriendschappelijke verhouding tussen Nederland en de Verenigde Staten onder druk. Slechts een klein aantal mensen begreep toen dat Amerikaanse hulp ertoe bijgedragen had dat er een kloof ontstaan was tussen de Verenigde Staten en haar trouwe bondgenoot Nederland. Toen er namelijk sprake was van een heropgebouwd en veilig Europa, werden andere zaken voor Nederland belangrijker dan veiligheid. Een bloeiende Europese markt was voor de Nederlandse economie van groter belang.

bron 26

bron 27

